

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Transfo (Zwevegem, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2021J343
November 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert NV
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Yelmer Debouck

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie vindplaatsen	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	12
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.4	Assessmentrapport	13
1.4.1	Introductie tot het projectgebied	14
1.4.1.1	Ruimtelijke situering	14
1.4.1.2	Geplande werken	15
1.4.2	Fysisch geografische en geologische situatie	21
1.4.2.1	Landschappelijke situering	21
1.4.2.2	Tertiaire lithostratigrafie	25
1.4.2.3	Quartaire lithostratigrafie	26
1.4.2.4	Bodemvormingsprocessen	27
1.4.3	Historische en archeologische voorkennis	28
1.4.3.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	28
1.4.3.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	33
1.4.3.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	34
1.4.3.4	Huidige gebruik en verstoringen	38
1.5	Synthese	41
2	Bibliografie	42

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	15
Figuur 5: Luchtfoto van het domein Transfo Zwevegem (Bron: Opdrachtgever).....	16
Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	18
Figuur 7: Inplanting parking gelijkvloers (Bron: opdrachtgever).....	18
Figuur 8: Snedes (Bron: Opdrachtgever).....	19
Figuur 9: Funderings- en rioleringsplan. De middelste rij kolommen en de kolommen ter hoogte van de verhoogde inrit worden nog iet uitgevoerd. (Bron: Opdrachtgever).....	20
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	22
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	22
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de profiellijnen (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 14: Hoogteverloop 1, NW-ZO (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 15: Hoogteverloop 2, NO-ZW (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	26
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	27
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).....	29
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart, 1745-1748 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	35

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	36
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	36
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	37
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	38
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	40

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	21

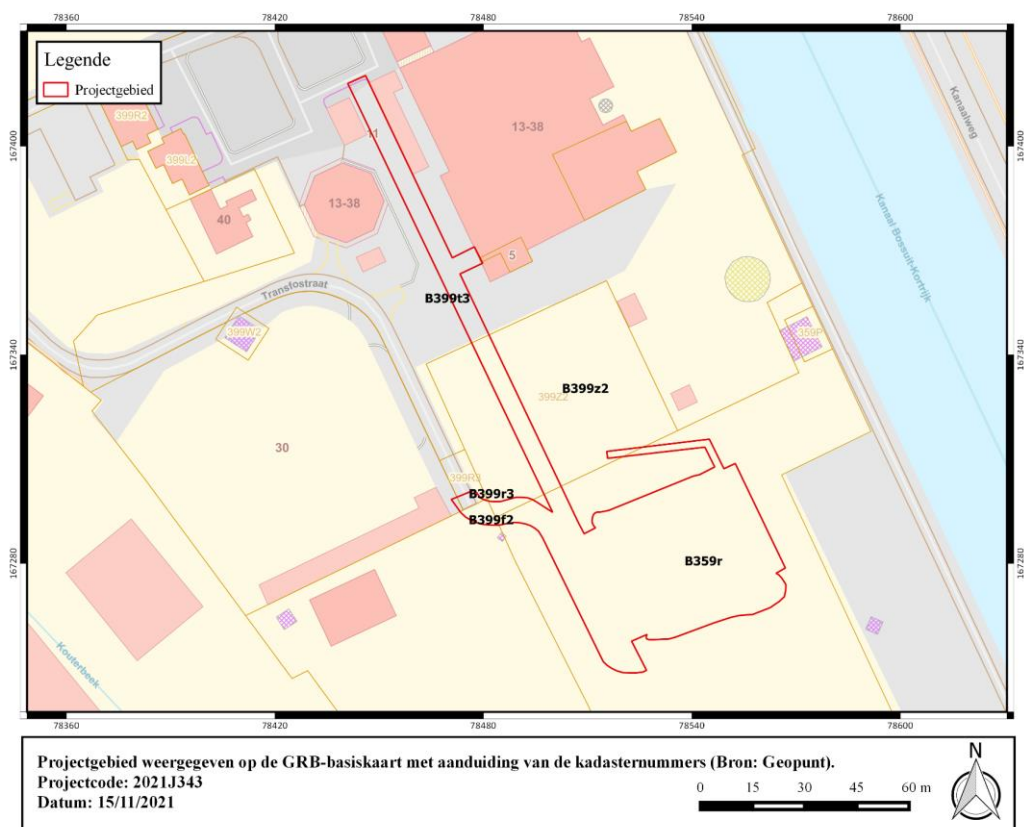
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

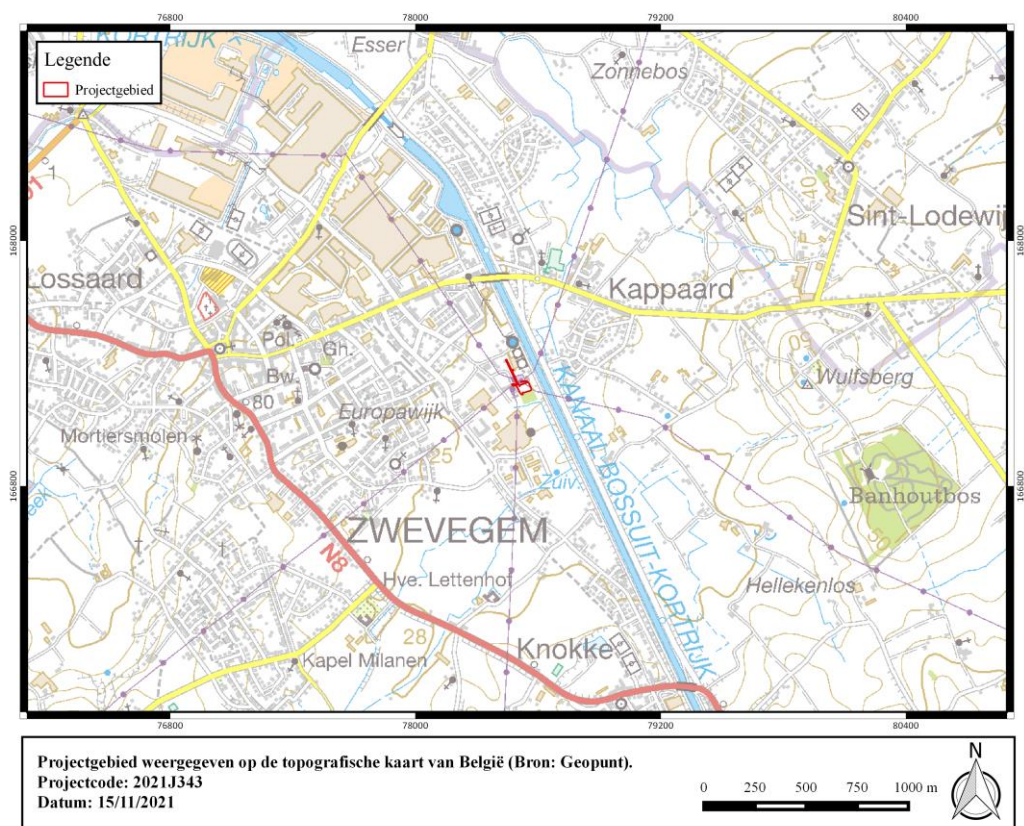
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Zwevegem
	Deelgemeente	/
	Postcode	8550
	Adres	Transfostraat 3-15, 8550 Zwevegem
	Toponiem	Transfo
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 78348 Y _{min} = 167237 X _{max} = 78630 Y _{max} = 167433
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Zwevegem, Afdeling 2, Sectie B, nr's 359r, 399f3, 399r3, 399t3 en 399z2 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Yelmer Debouck (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van de bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het RUP Transfo in een zone bestemd als recreatiegebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 3549 m², vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. De opdrachtgever wenst het verkrijgen van de vergunning af te wachten.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Transfo Zwevegem werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en de verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen

1.3.3 Historische context en bekende archeologie vindplaatsen

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek. De recente onderzoeken die voortvloeiden uit archeologienota's zijn geraadpleegd via loket.onroerend.erfgoed.be.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische bronnen, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen die zowel via Geopunt als via het Nationaal Geografisch Instituut (Cartesius) ter beschikking worden gesteld. Bijkomende cartografische bronnen zijn waar relevant bekomen via verder archiefonderzoek.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971, ter beschikking gesteld via Geopunt.

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Introductie tot het projectgebied

1.4.1.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Zwevegem, in het zuidwesten van de provincie West-Vlaanderen tussen de Leie en de Schelde. Zwevegem grenst in het noorden en het westen aan Kortrijk, Deerlijk en Harelbeke, in het oosten aan Heestert en Moen en in het zuiden aan Sint-Denijs.

Het plangebied is gelegen ter hoogte van de Transfostraat op het terrein van de voormalige elektriciteitscentrale. Het projectgebied situeert zich ca. 50m ten westen van het Kanaal Bossuit-Kortrijk. Daarnaast stroomt de Kouterbeek zowel 50m in noordelijke richting en 150m in westelijke richting. De dorpskern van Zwevegem met de Sint-Amanduskerk bevindt zich ca. 1,5 km ten westen van het plangebied.

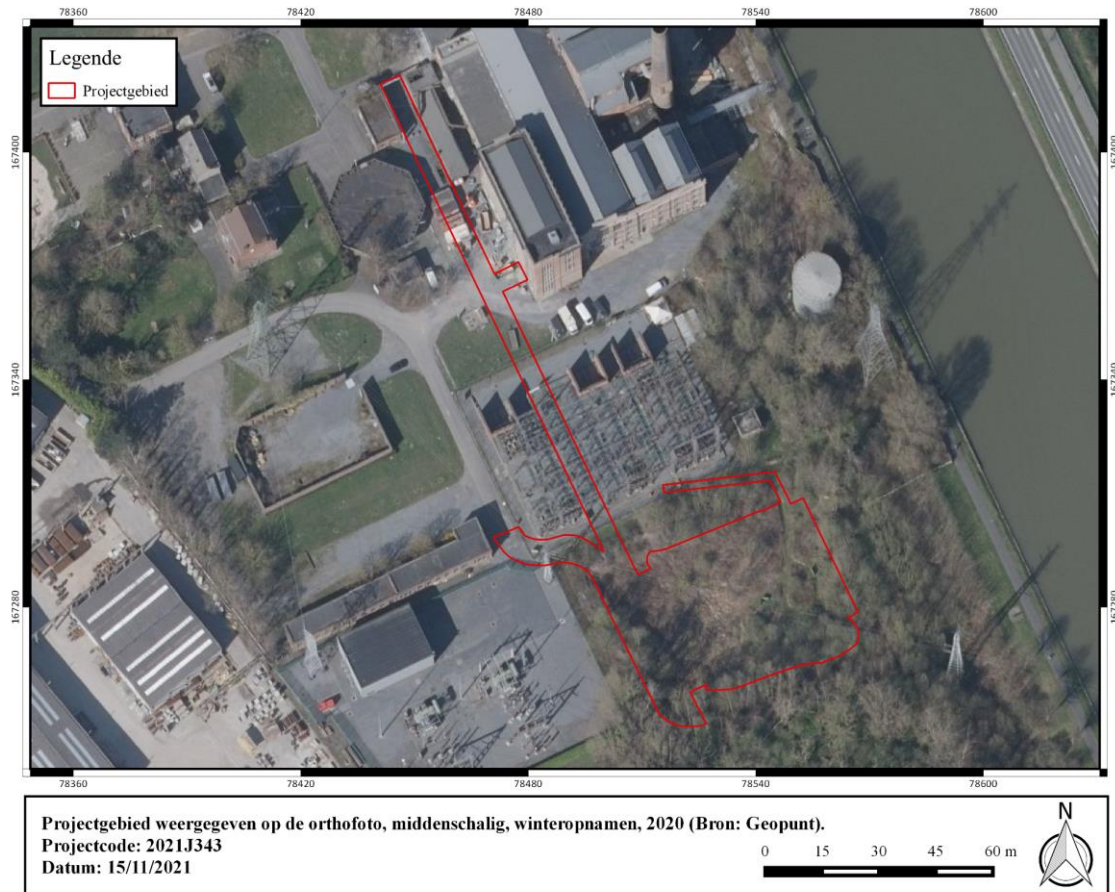

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Geplande werken

1.4.1.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 3549 m². Op heden is ca. 215 m² bebouwd. De bebouwing betreft de transopost van de voormalige elektriciteitscentrale. Bijkomend is ca. 390 m² verhard. Het overige deel van het terrein is in gebruik als groenzone, waarvan het overgrote deel het voormalige bezinkingsbekken van de centrale omvat.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

Figuur 5: Luchtfoto van het domein Transfo Zwevegem (Bron: Opdrachtgever).

1.4.1.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een draagstructuur voor PV-panelen (zonnepanelen) met daaronder een gelijkgrondse parking. Aansluitend zal ook een toegangsweg voor wagens en een pad voor voetgangers aangelegd worden, die de parking met de hoofdgebouwen zal verbinden.

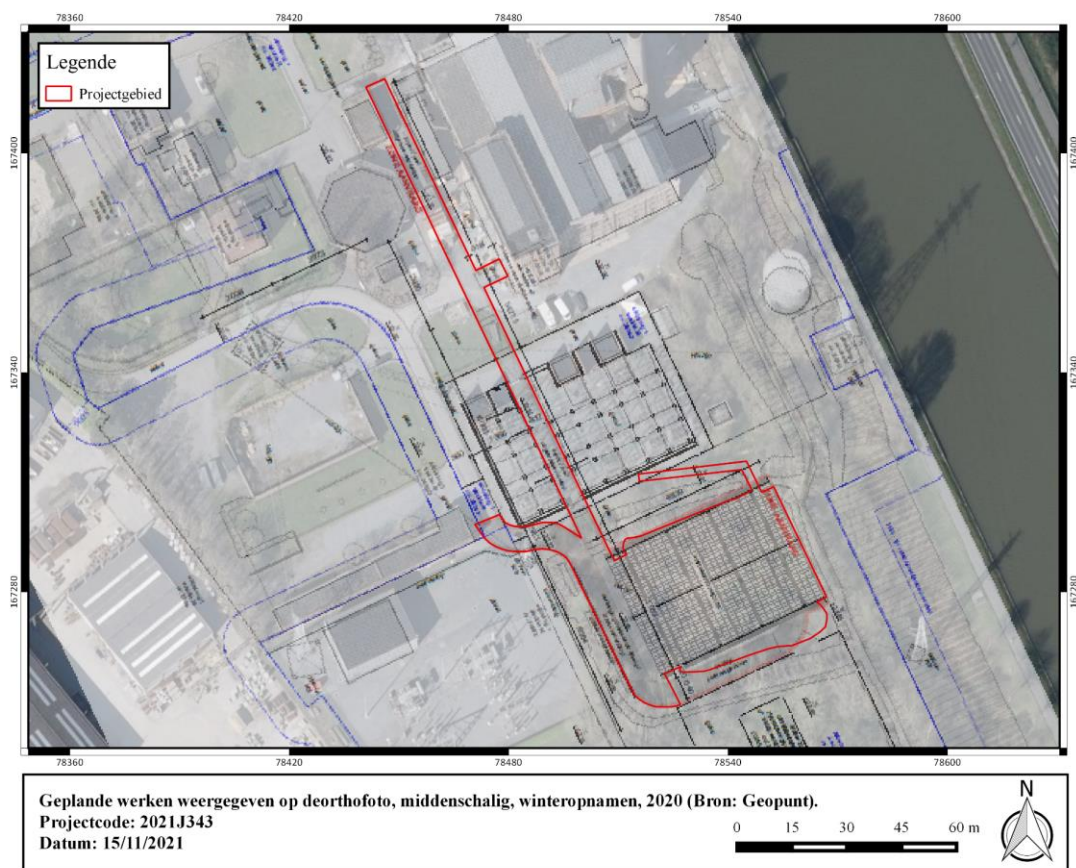
De verharding, die een aansluiting zal vormen met de hoofdgebouwen en tevens zal aansluiten op de bestaande rijweg, zal een totale oppervlakte beslaan van ca. 1435 m². Het is de betrachting om neutraal te werken op vlak van grondverzet. Dit betekent dat er grotendeels bovenop het bestaande maaiveld zal gewerkt worden. Centraal in het plangebied zal de verharding door de voormalige transfopost lopen. Deze bebouwing blijft behouden. De nieuwe verharding zal hierbij bovenop de verhoogde transfopost aangelegd worden. Er zal dus gepoogd worden om alle verharding aan te leggen zonder bodemingreep. Indien de koffer van de verharding toch grotendeels onder het maaiveld zal liggen, dan dient rekening gehouden te worden met een maximale bodemingreep van 15 cm-mv.

De overkapping, die de parking zal bevatten, komt middenin het voormalige bezinkingsbekken van de elektriciteitscentrale en zal een dakoppervlakte hebben van ca. 1861 m². De taluds zullen behouden blijven, waarbij de parking op het dieper gelegen deel van het bekken komt. Om waterstagnatie te vermijden zal dit bekken iets opgehoogd worden. De verharding van de parking zal op dezelfde manier aangelegd worden als die van de toegangsweg. Er zal dus eveneens gepoogd worden om de verharding aan te leggen zonder bodemingreep. Indien de koffer van de verharding toch grotendeels onder het maaiveld zal liggen, dan dient rekening gehouden te worden met een maximale bodemingreep van 15 cm-mv. De overkapping zelf zal op 20 stalen kolommen geplaatst worden (zie figuur 9). Het gaat om de linkse en rechtse rij van telkenmale 10 kolommen. De middelste rij wordt voorlopig nog niet uitgevoerd, omwille van het wegvallen van een subsidie. Hetzelfde geldt voor de bijhorende rijhelling (12 kolommen). De tussenvloer en de rijhelling worden dus nog niet gerealiseerd. De 20 kolommen die wel uitgevoerd zullen worden komen op evenveel palen te staan met een diameter van 40 cm op een diepte van ca. 8-10 meter.

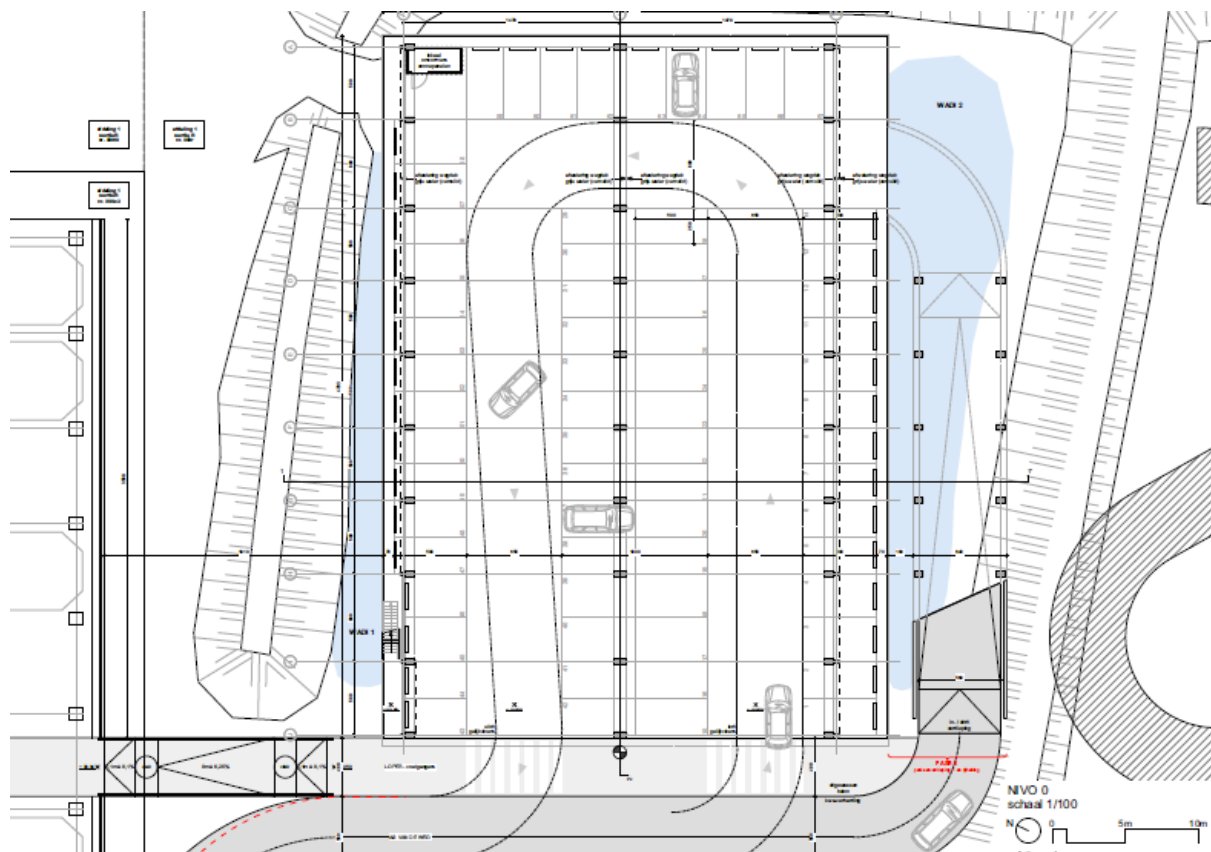
Het feit dat gepoogd wordt om de verharding zoveel mogelijk op het bestaande maaiveld aan te leggen, biedt voordelen naar afwatering toe. Hierdoor komen de twee geplande wadi's automatisch lager te liggen dan de nieuwe verharding. De noordelijke en zuidelijke wadi zullen respectievelijk een oppervlakte van 81 m² en 251 m² hebben. Het is de bedoeling de bodem van de wadi zo hoog mogelijk te houden, daar deze boven de maximale grondwaterstand dient te komen. Voor de aanleg van de wadi zal een bodemingreep van maximaal 15 cm-mv plaatsvinden.

Het verloop van RWA (regenweerafvoer) gebeurt in principe in de koffer van de bovenliggende verharding, met uitzondering van de overloop van de wadi, die om logische redenen lager moet liggen en de DWA (droogweerafvoer), die zal aangelegd worden op een diepte van ca. 2 meter. De DWA zal gerealiseerd worden via sleufbeschoeiing van ca. 2m breed en aangesloten worden op het bestaande rioleringsstelsel.

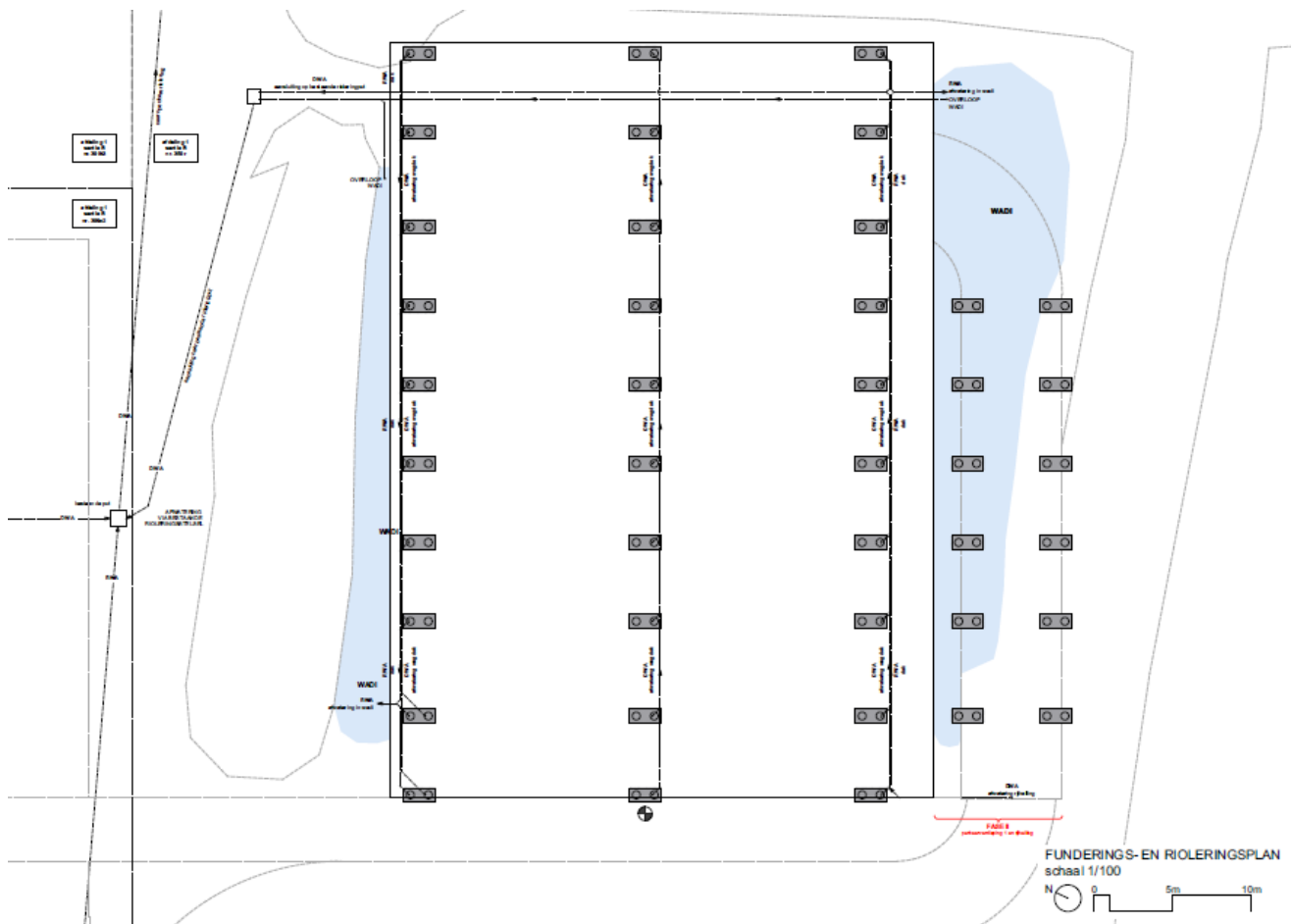

Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

Figuur 7: Inplanting parking gelijkvloers (Bron: opdrachtgever).

Figuur 9: Funderings- en rioleringsplan. De middelste rij kolommen en de kolommen ter hoogte van de verhoogde inrit worden nog iet uitgevoerd. (Bron: Opdrachtgever).

1.4.2 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Moen (Formatie van Kortrijk)
Quartair	Type 1
Bodemtypes	OB
Potentiële bodemerosie	/
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	21.3 – 24 m TAW
Hydrografie	Leibekken, deelbekken Gaverbeek

1.4.2.1 Landschappelijke situering

Landschappelijk situeert het plangebied zich in de zandleem- en leemstreek.

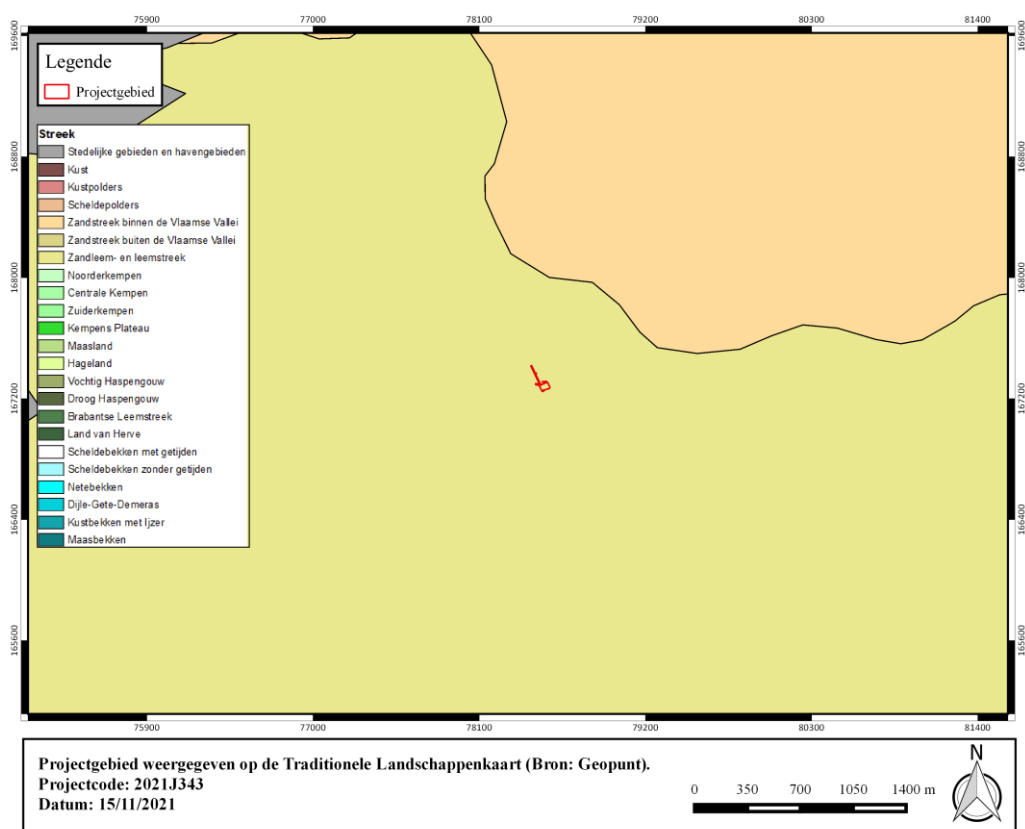
Het onderzoeksgebied bevindt zich op de overgang tussen een uitloper van de Vlaamse Ardennen in het westen en de vallei van de Lettenhofbeek/Slijpbeek in het oosten. Verder ten noorden van het plangebied situeert zich de paleovallei van de Leie en de Gaverbeek die beiden zuidelijke uitlopers zijn van de Vlaamse Vallei.

De afwatering in de omgeving van het projectgebied gebeurt in essentie vanaf de heuvelrug, richting het alluvium. Het projectgebied situeert zich ca. 50m ten westen van het Kanaal Bossuit-Kortrijk. Daarnaast stroomt de Kouerbeek zowel 50m in noordelijke richting en 150m in westelijke richting. Dit landschappelijk kader, langs de rand van hoger gelegen terrein, geflankeerd door enkele beekvalleien, moet een zekere aantrekkingskracht uitgeoefend hebben op jager-verzamelaars in de regio.

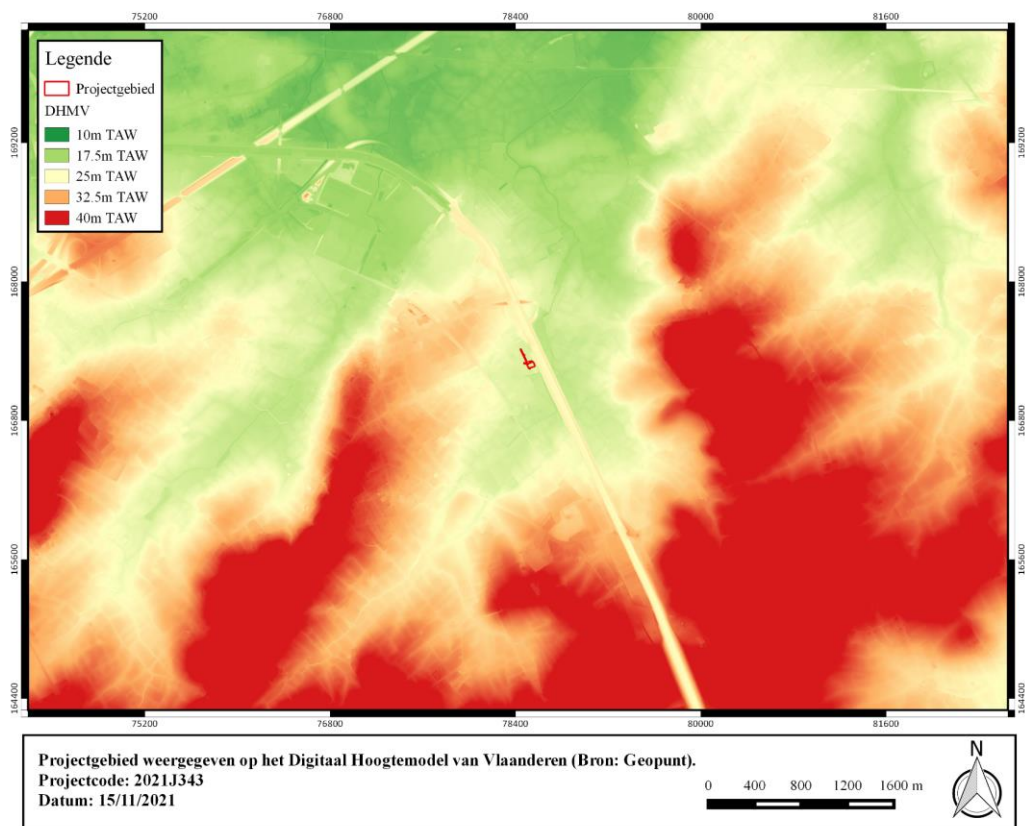
Het lokaal hoogtemodel lokaliseert het plangebied op een hoogte van ca. 21.3 - 24 m TAW. In het zuiden van het plangebied ligt een lager gelegen gedeelte. Dit betreft het voormalig bezinkingsbekken van de electriciteitscentrale.

Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Leiebekken, deelbekken Gaverbeek.

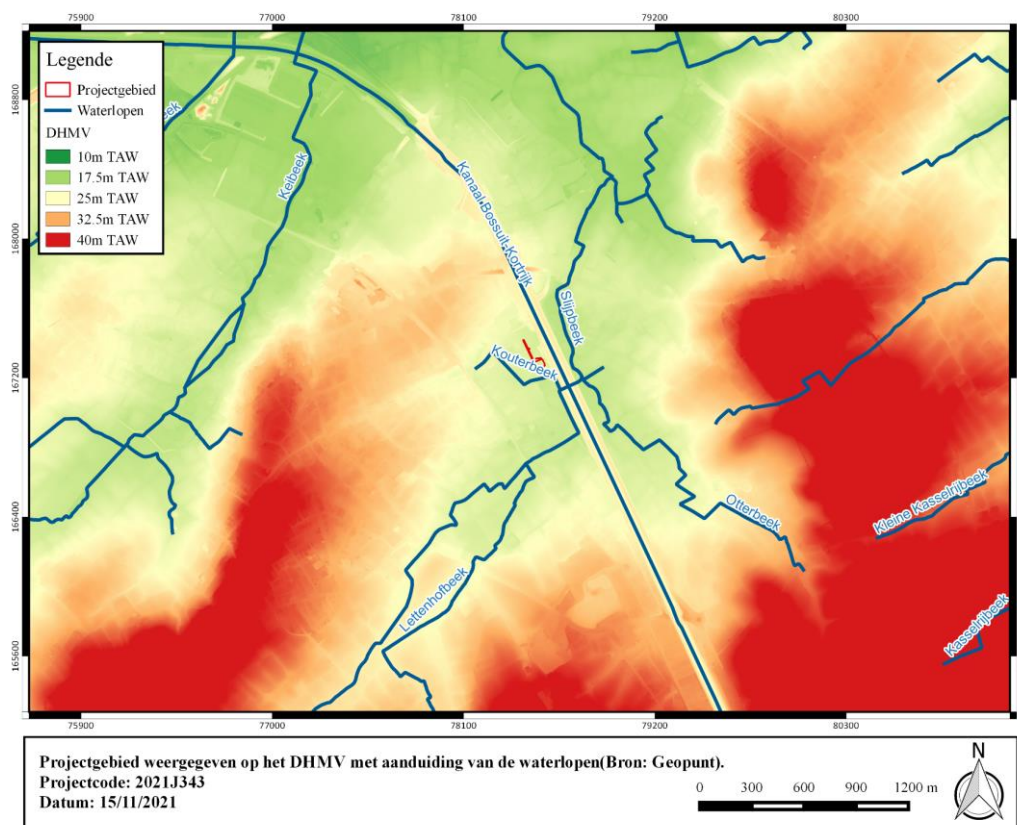

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

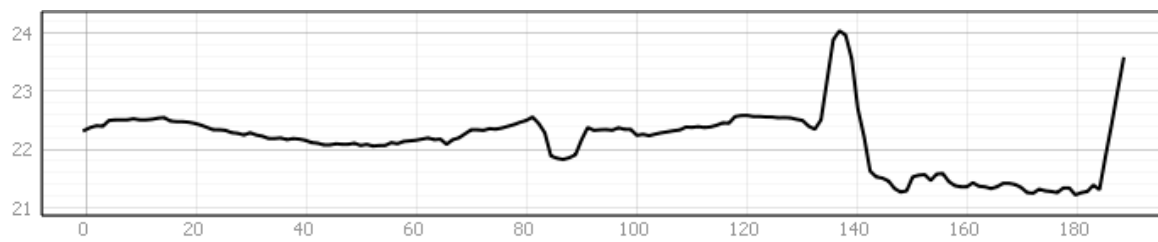
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

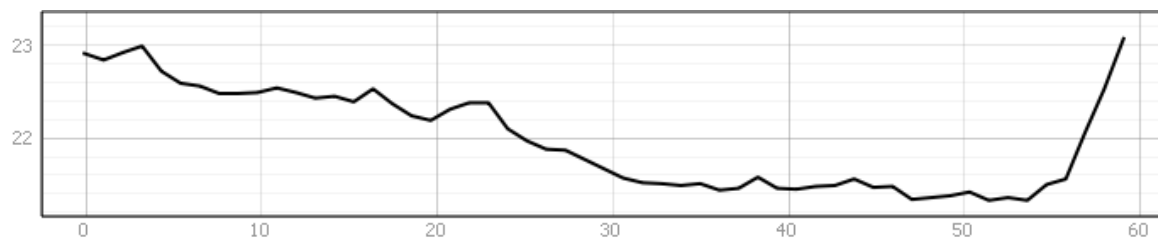
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de profiellijnen (Bron: Geopunt).

Figuur 14: Hoogteverloop 1, NW-ZO (Bron: Geopunt).

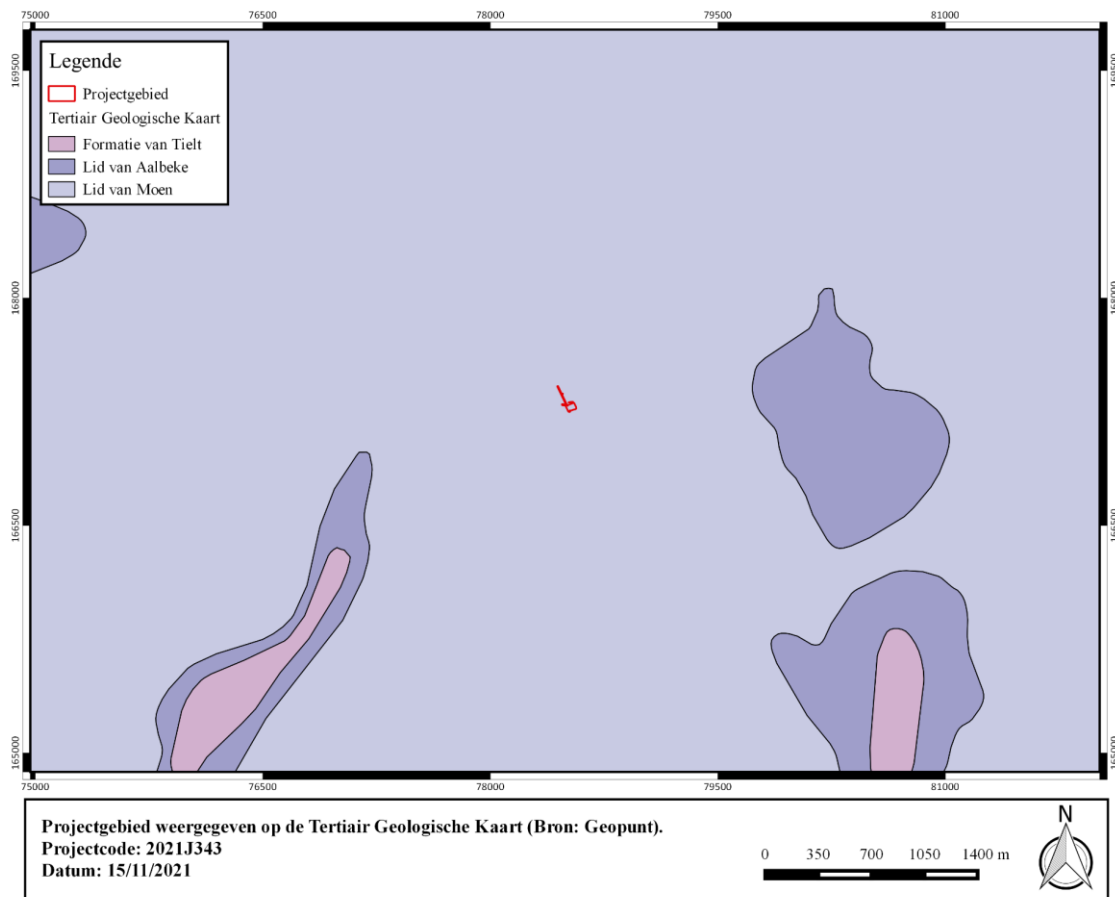

Figuur 15: Hoogteverloop 2, NO-ZW (Bron: Geopunt).

1.4.2.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen (Formatie van Kortrijk)**. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleigere afzetting.

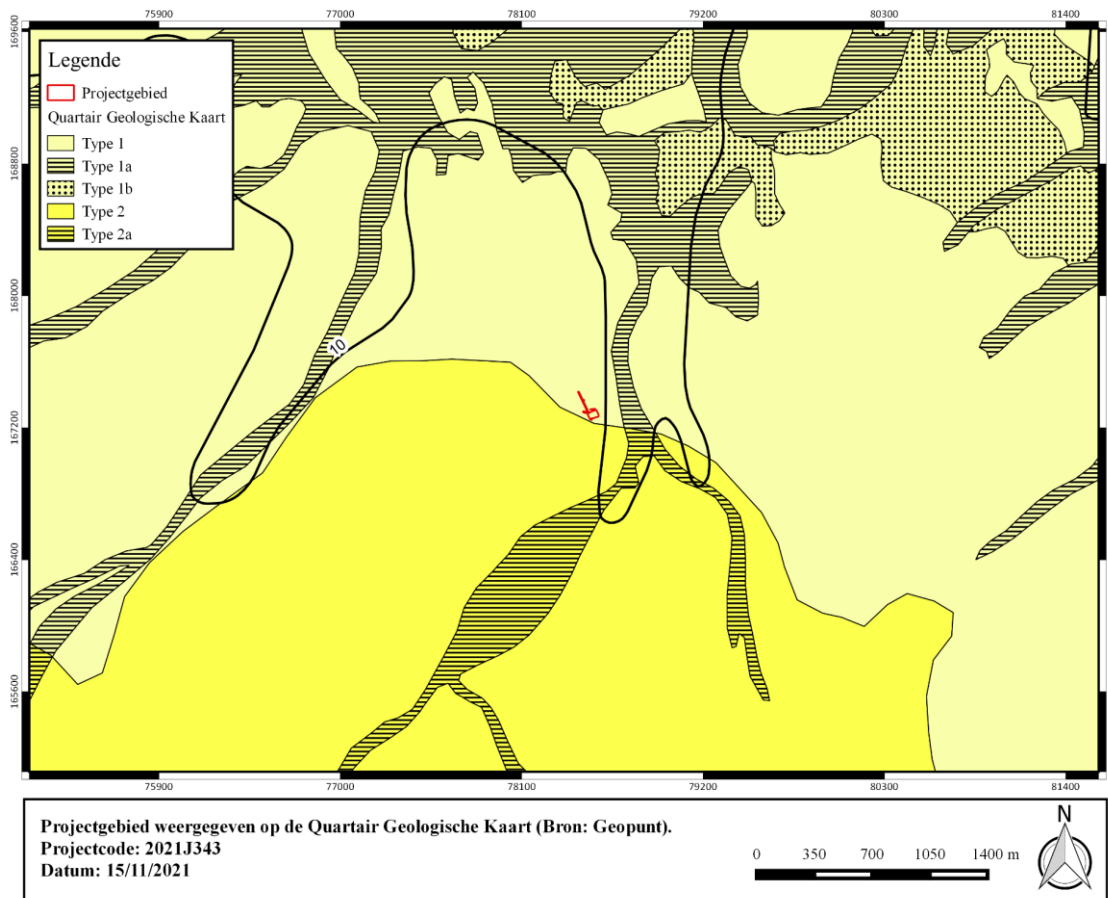

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Quartaire lithostratigrafie

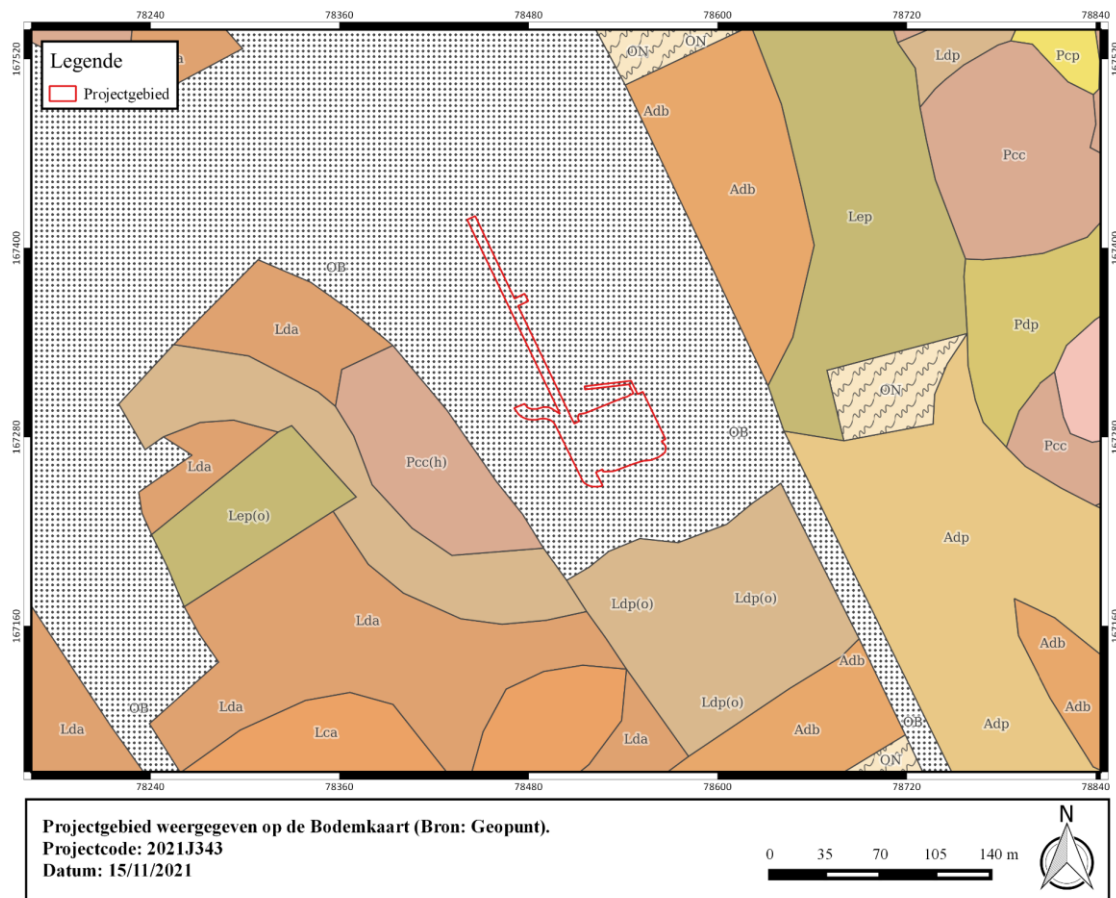
Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellsingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.3 Historische en archeologische voorkennis

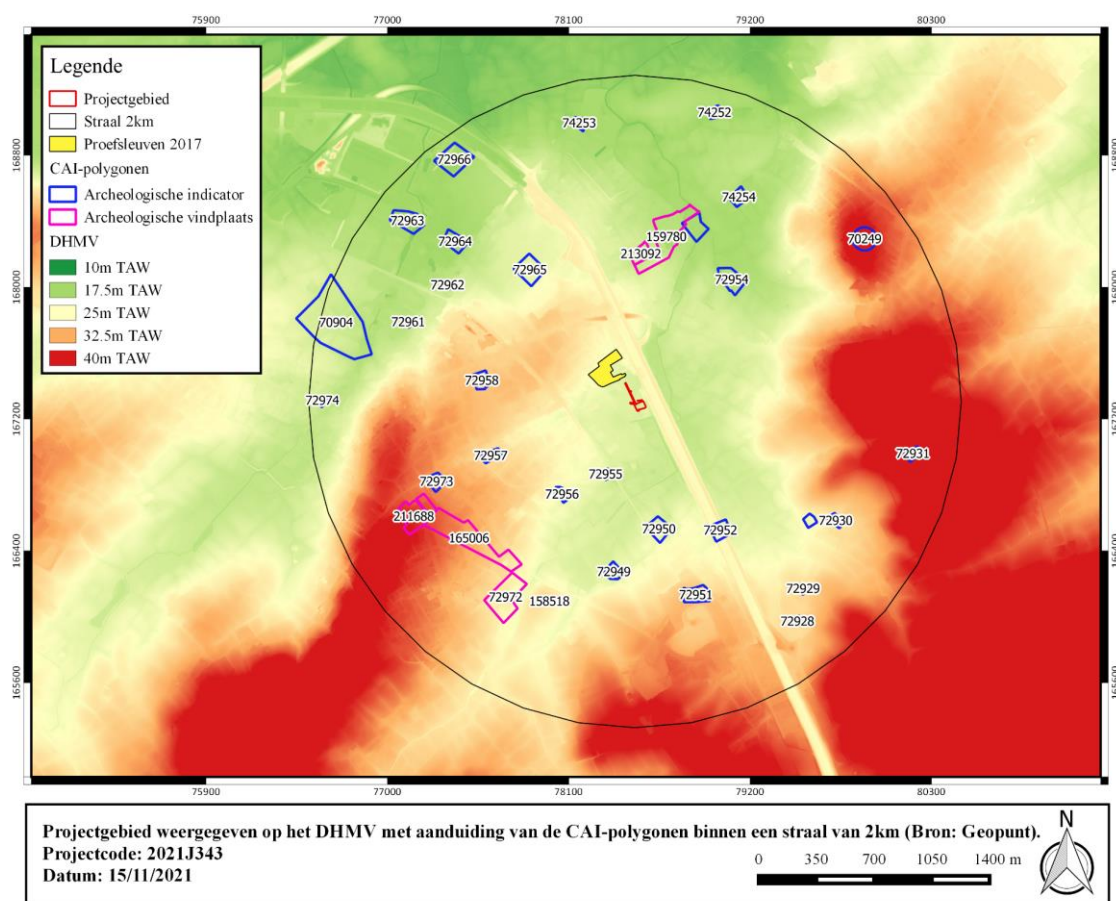
1.4.3.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In 2017 is naar aanleiding van een woonproject en de aanleg van een park in opdracht van gemeente Zwevegem een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, net ten noordwesten van het projectgebied. Er zijn tijdens dit onderzoek enkele greppels en een tweetal kuilen aangetroffen, die zwaar verstoord bleken te zijn door het intensieve gebruik van het terrein als industriegebied. De meeste sporen waren relatief ondiep bewaard en sterk onderhevig geweest aan natuurlijke processen, waardoor de sporen slechts zeer vaag konden afgelijnd worden.¹

Bij archeologisch onderzoek in de ruimere omgeving werden voornamelijk off-site relicten aangesneden die wijzen op bewoning tijdens de ijzertijd en Romeinse periode. Dit betreft verspreide veldgraven, greppelsystemen en kuilen. Tevens werden in de omgeving enkele veldprospecties en metaaldetecties uitgevoerd, hierbij is materiaal gerecupereerd uit het mesolithicum en neolithicum, evenals de vroege middeleeuwen. Daarnaast wijst het groot aantal cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse hoeves die zijn opgenomen in de CAI op een vrij intensieve agrarische exploitatie van de omgeving tijdens de middeleeuwen. Hoewel fragmentair, wijzen de gegevens op menselijke aanwezigheid rondom het projectgebied sinds de steentijden.

¹ Hertogs S. en Baeyens N., 2017. *Archeologienota Zwevegem Transfo I Verslag van Resultaten*, Gent: BAAC Vlaanderen bvba.

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

72972	Controle van werken (2007) Neolithicum: oppervlaktevondsten Late middeleeuwen: site met walgracht - bewoningsfase van ca. 1450 tot 1850 - Kernburcht in Doornikse kalksteen en baksteen. In een jongere fase vonden verbouwingen plaats in baksteen. Er werd vondstenmateriaal uit de periode 1300 tot 1800 gevonden. Bron: Despriet P. 2008, Zwevegem: middeleeuwse burcht, in: Zuid-Westvlaamse opgravingen 2007. Archeologische en historische monografieën Zuid-West-Vlaanderen 67, pp. 42-43
159780	Mechanische prospectie (2012) Nieuwe tijd: greppels, kuilen, paalsporen, terracottadrainagebuizen, muurresten; het gaat wellicht om restanten van de voormalige bewoning ten westen van het terrein.

	Bron: Reyns N. & Van Celst M. 2012, Archeologisch vooronderzoek Zwevegem - Stedestraat, Rapporten All-Archeo bvba 068.
165006	Mechanische prospectie (2013) Nieuwe tijd: perceelsgracht Bron: Pieters T. 2013: Archeologisch vooronderzoek Zwevegem Bellegemstraat, Ruben Willaert Archeologisch Rapport 45, Sijsele.
211688	Mechanische prospectie (2015) Nieuwste tijd: verspreide sporen zonder materiaal Bron: Vander Ginst V., Smeets M. 2015: Het archeologisch vooronderzoek aan de Oude Bellegemstraat te Zwevegem, Archeo-rapport 305, Kessel-Lo.
213092	Mechanische prospectie (2015) Nieuwe tijd: perceelsgrachten en kuilen Bron: Van der Dooren L., Demoen D. 2016: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Zwevegem - Stedestraat, Baac Vlaanderen Rapport 171, Gent.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

72928	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72929	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72930	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72931	Indicator cartografie Late middeleeuwen: lusthof
72949	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72950	Indicator cartografie

	Late middeleeuwen: site met walgracht
72951	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72952	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72953	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72954	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72955	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72956	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72957	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72958	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72961	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72962	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72963	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72964	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72965	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht

72966	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72967	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72973	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72974	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
74252	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
74253	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
74254	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht

Veldprospecties

70249	Veldprospectie (1974) Steentijd: lithisch materiaal Late middeleeuwen: kapel
158518	Veldprospectie (2007) Laat-neolithicum: lithisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk

Toevalsvondst

70904	Toevalsvondst Vroeg-Romeinse tijd: 4 brandrestengraven
-------	---

1.4.3.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Door de vruchtbare bodem en de ruimtelijke ligging van Zwevegem tussen de Schelde en de Leie kent het gebied een vroege menselijke bewoning. Op het grondgebied van Zwevegem zijn silexfragmenten geattesteerd, die teruggaan tot het Mesolithicum. Gedurende de Romeinse periode maakt Zwevegem deel uit van de Civitas Menapiorum met als hoofdstad Kassel. Ter hoogte van een heuvel gelegen tussen de Vandevenne-, Hinne- en Harelbeekstraat trof Ph. Despriet vier Romeinse brandrestengraven aan.

Zwevegem wordt voor het eerst vermeld in 1063 als *Sueuegehem*. In de 12de eeuw bestaat er reeds een Romaanse kerk, waarvan enkel de onderbouw van de toren bewaard is gebleven. Gedurende het Ancien Régime behoort Zwevegem administratief tot de Kasselrij van Kortrijk – Roede van Harelbeke. Over het grondgebied van de gemeente waren een 40-tal heerlijkheden verspreid, waarvan de heerlijkheden ter Kerken en Ten Kastele de belangrijkste waren. Historisch-cartografische indicatoren wijzen effectief op verspreide hoevebouw binnen het huidige grondgebied van de gemeente. De bevolking heeft gedurende de 14de eeuw veel te lijden onder oorlogsgeweld, ziektes en misoogsten en ook tijdens de godsdienststroeibelen van de Tachtigjarige oorlog (1568-1648) blijft de bevolking niet gespaard. Getuige hiervan is dat in 1585 slechts 17 procent van het landbouwooppervlakte wordt bezaaid. De ganse streek wordt regelmatig geplunderd omwille van de onmiddellijke nabijheid van de strategisch belangrijke forten Avelgem en Outrijve. Ook tijdens de Negenjarige Oorlog wordt Zwevegem zwaar getroffen. In 1691 wordt een Frans garnizoen ingelegerd in het Kasteel van Zwevegem en in 1695 richten de Fransen een verdedigingslinie op dwars door de parochie, als onderdeel van een defensieve linie gericht tegen de invallen en invasies vanuit de Spaanse Nederlanden. Dit is het zogenaamde Pré-carré verdedigingssysteem van Vauban.

Na de Spaanse Successieoorlog kennen de Oostenrijkse Nederlanden in de 18de eeuw een periode van relatieve welvaart, wat zich onder andere uitdrukt in de uitbreiding van het wegennet en een verhoogde bouwactiviteit. In 1765 wordt de steenweg tussen Kortrijk en Oudenaarde via Zwevegem aangelegd. De eerste periode van de Belgische onafhankelijkheid (1815-1830) wordt gekenmerkt door een zware plattelands crisis, onder andere door de misoogst van aardappelen in 1845. De daaropvolgende hongersnood, economische recessie en hongersnood lijden tot een bevolkingsstagnatie en als reactie hierop worden verschillende weef- en kantscholen opgericht. Gedurende de tweede helft van de 19de eeuw stijgt het bevolkingsaantal binnen de gemeente aanzienlijk, hoewel de industriële revolutie er zich pas langzaam op gang trekt. De streek wordt getekend door latente werkloosheid en overbevolking, die in stand wordt gehouden door het grote aantal geboorten. De bevolking vindt haar bestaansmiddelen voornamelijk in de landbouw, aangevuld met thuisweven. De economische ontsluiting van de gemeente wordt gestimuleerd door de uitbreiding van het wegennet, het uitgraven van het kanaal Bossuit-Kortrijk in 1861 en de aanleg van de spoorweglijn Kortrijk-Ronse, die de verbinding met het Waalse kolenbekken verbetert. In het laatste kwart van de 19de eeuw worden de eerste fabrieken opgericht. Vanaf 1900 zet de industrialisering zich volledig door en worden tal van weverijen opgericht. Hierbij ontwikkelt de gemeente zich tot een belangrijk textiel- en metaalverwerkend centrum in Zuid-West-Vlaanderen. Na WO I groeit Zwevegem uit tot een nijverheidsgemeente.²

² Agentschap Onroerend Erfgoed

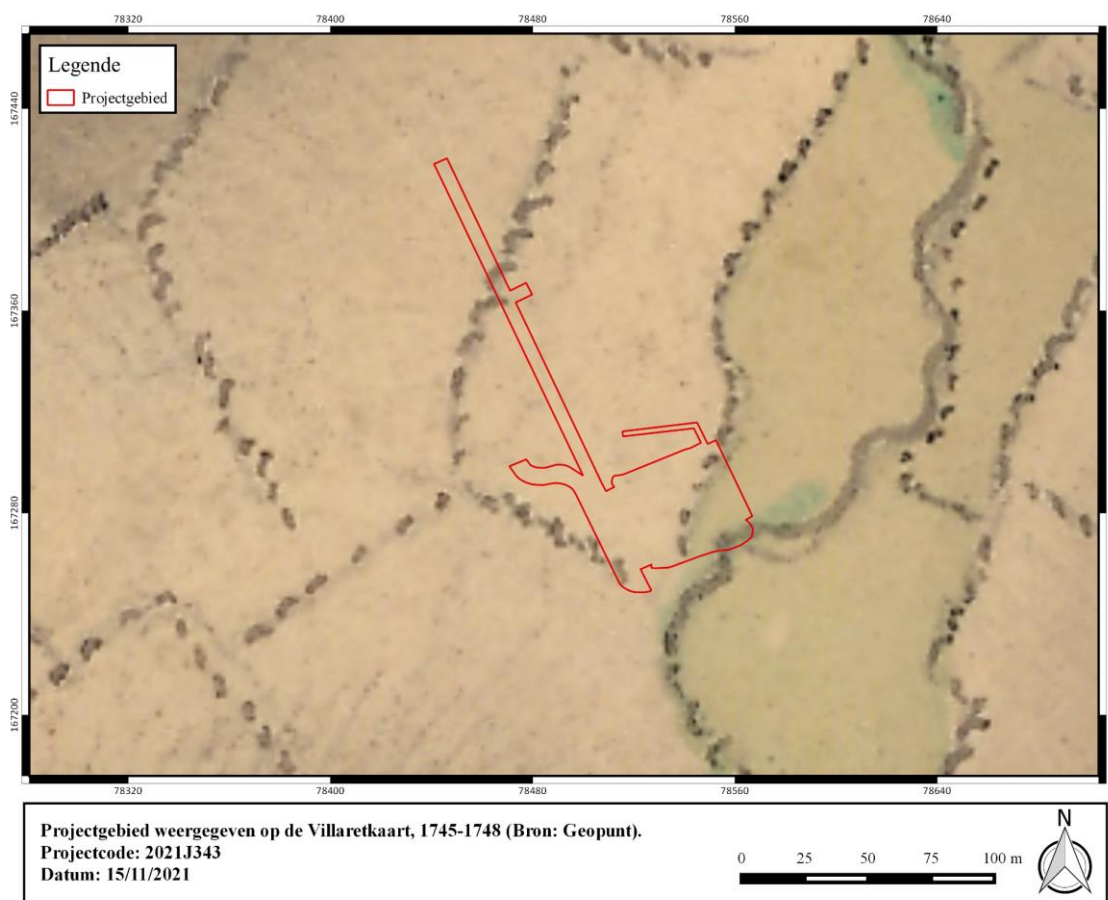

1.4.3.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Op de Villaretkaart (1745-1748) is nog geen bebouwing waar te nemen binnen de contour van het projectgebied. Het plangebied bevindt zich ter hoogte van landbouwgebied langs westelijke zijde van de Slijpbeek. Tevens is het verloop van de huidige Blokellestraat reeds waar te nemen.

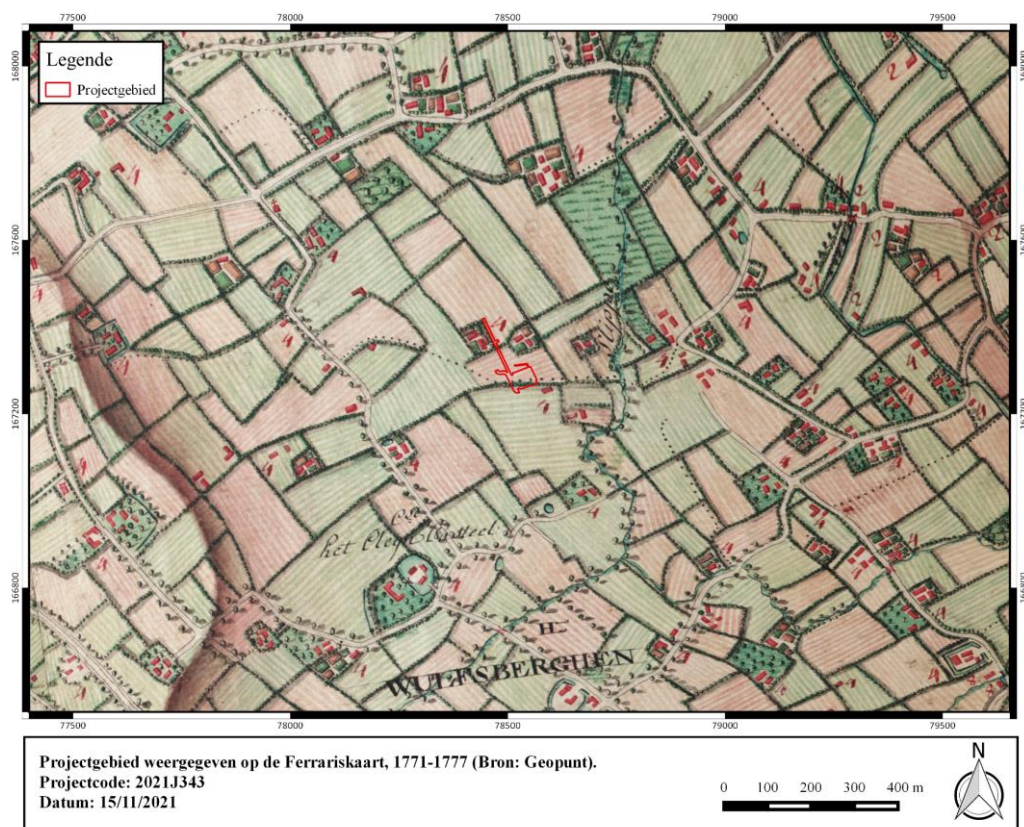
Op de Ferrariskaart (1771-1777) is te zien hoe de bebouwing rondom het projectgebied is toegenomen. Binnen de grenzen van het plangebied is echter geen bebouwing waar te nemen. Het plangebied wordt gekarteerd als akker, gelegen tussen twee hoevecomplexen.

Het 19^e-eeuwse kaartmateriaal schetst een gelijkaardig beeld. Centraal in het projectgebied bevindt zich een waterlichaam. Dit waterlichaam is niet te zien op de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854). Hierop is wel reeds het Kanaal Bossuit-Kortrijk weergegeven. Dit kanaal dat de Schelde met de Leie verbindt, werd uitgegraven tussen 1858 en 1860.³

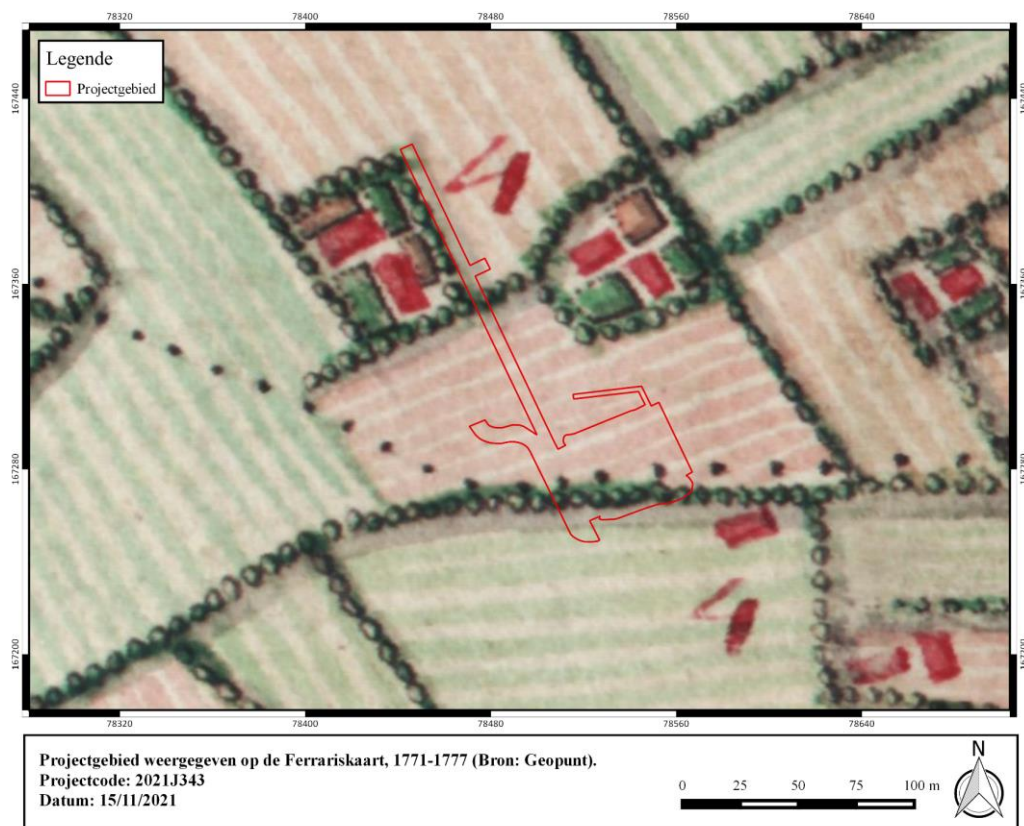

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart, 1745-1748 (Bron: Geopunt).

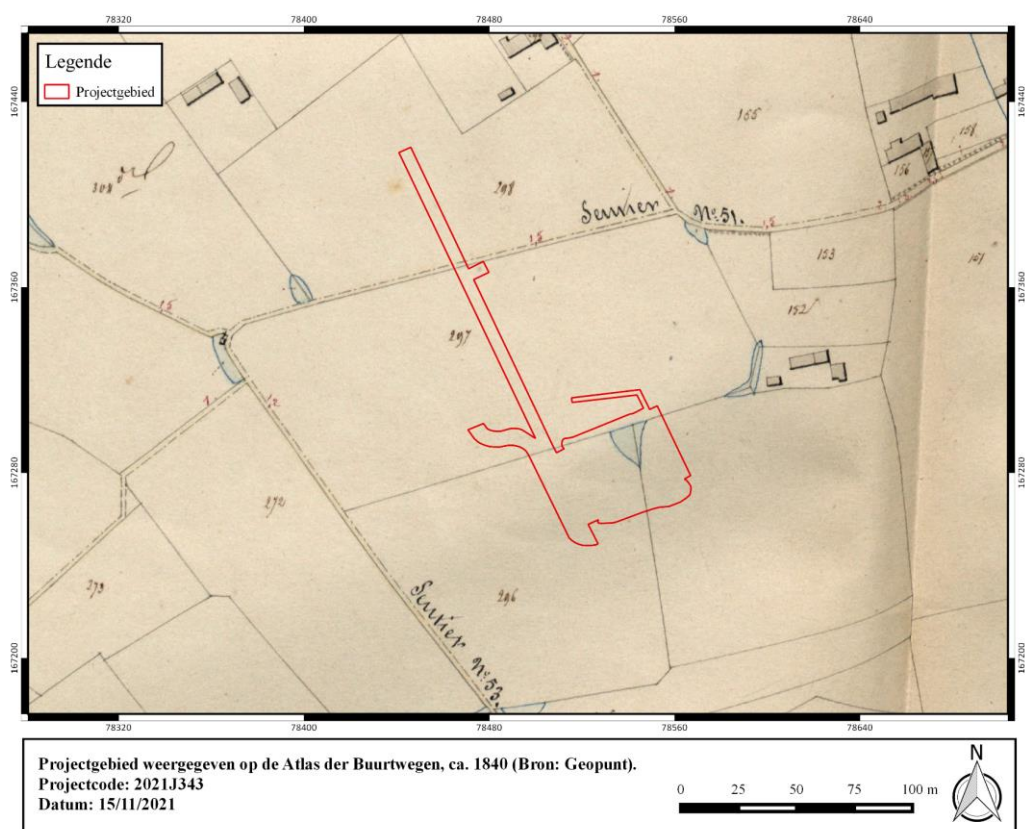
³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kanaal Bossuit-Kortrijk [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/127459> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

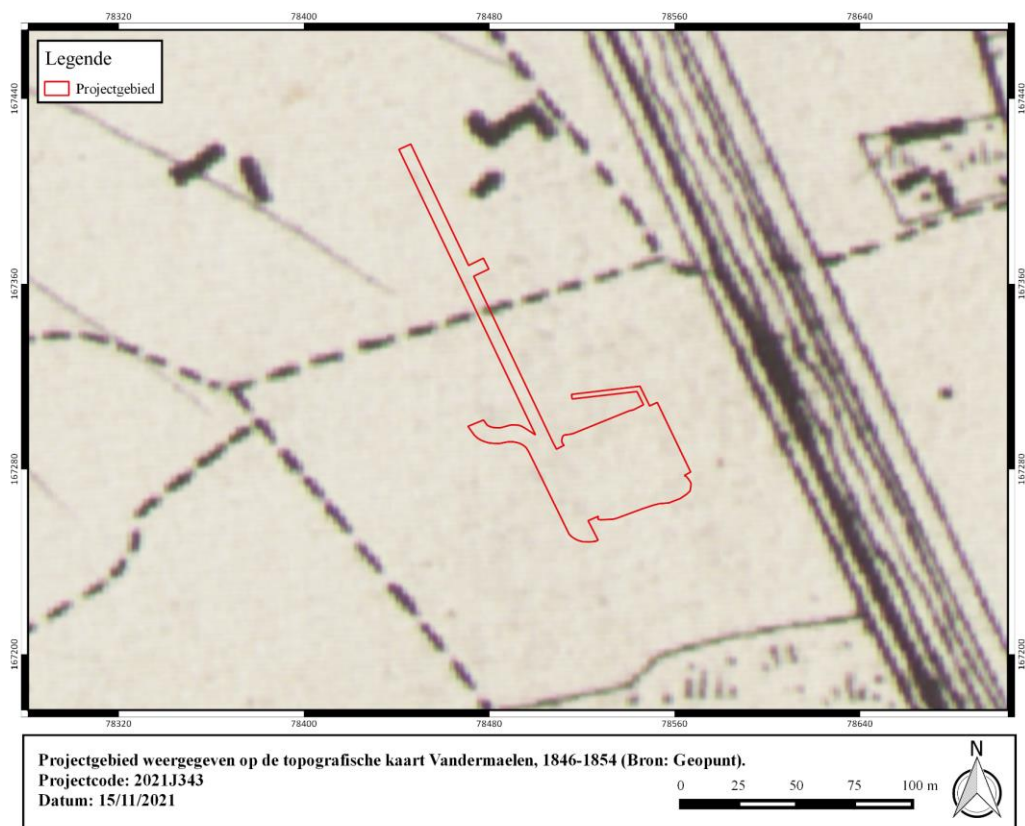
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

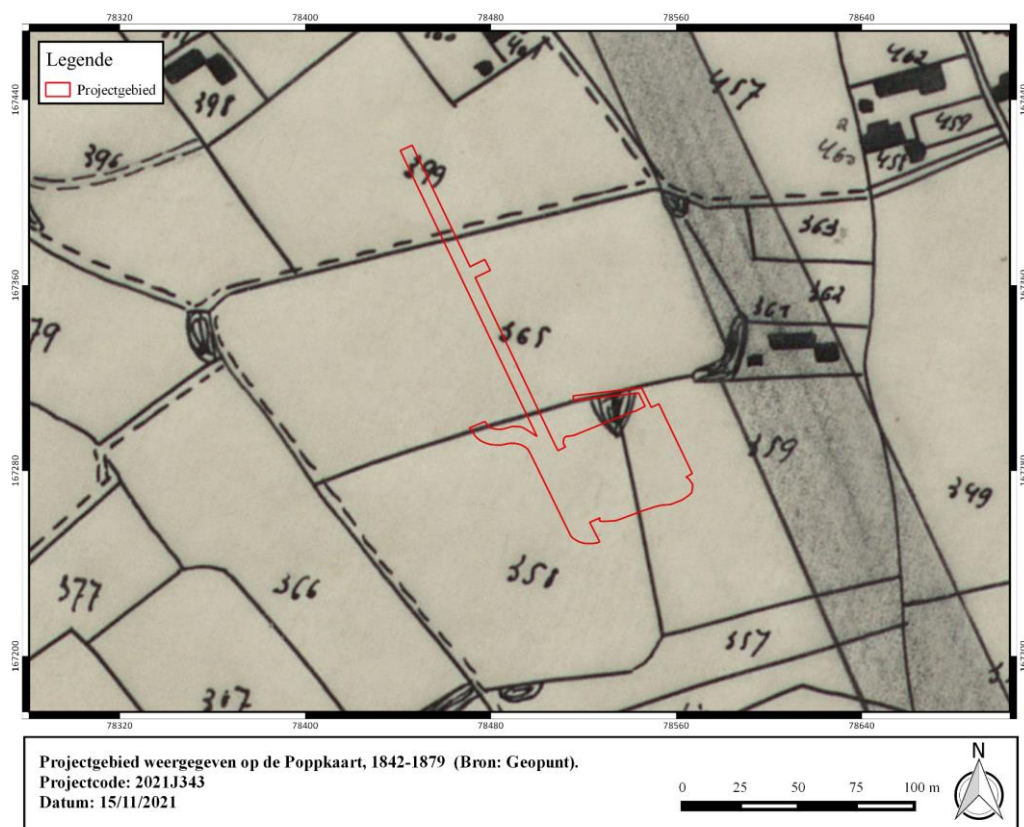
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

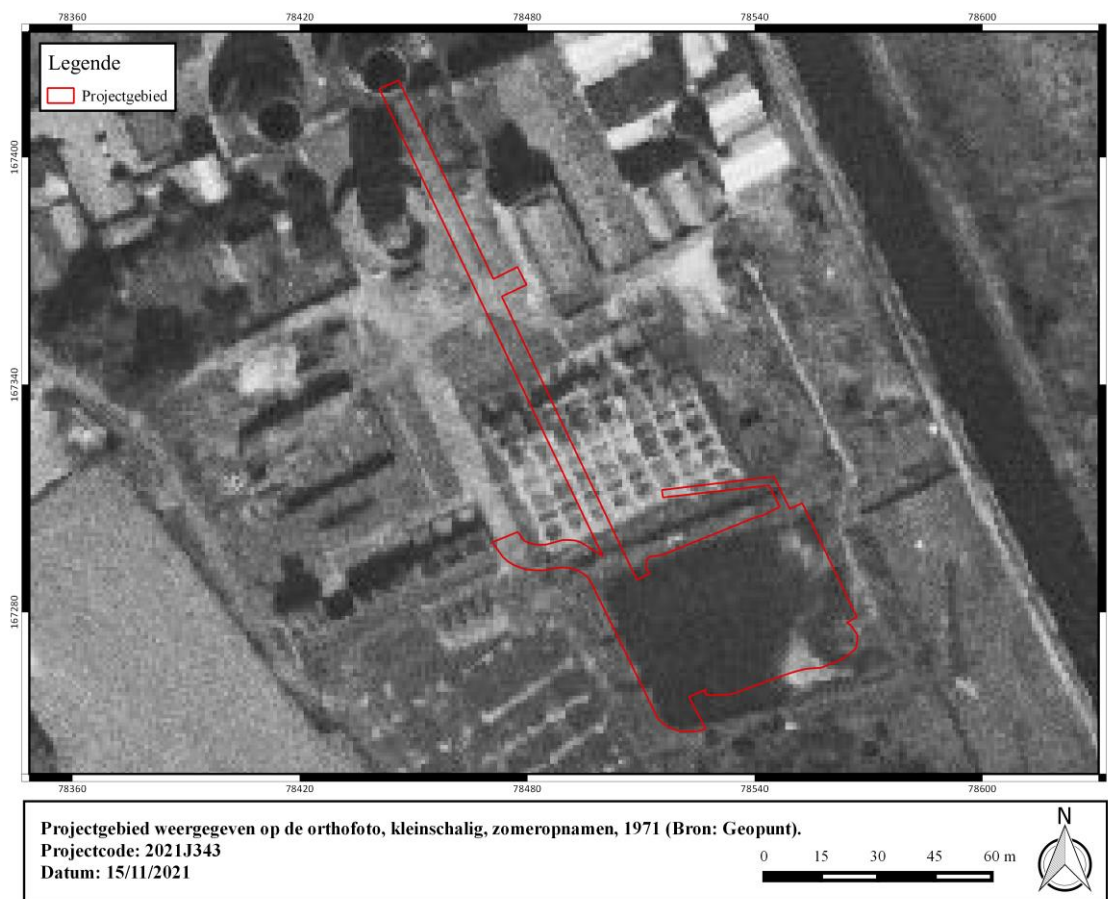

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.3.4 Huidige gebruik en verstoringen

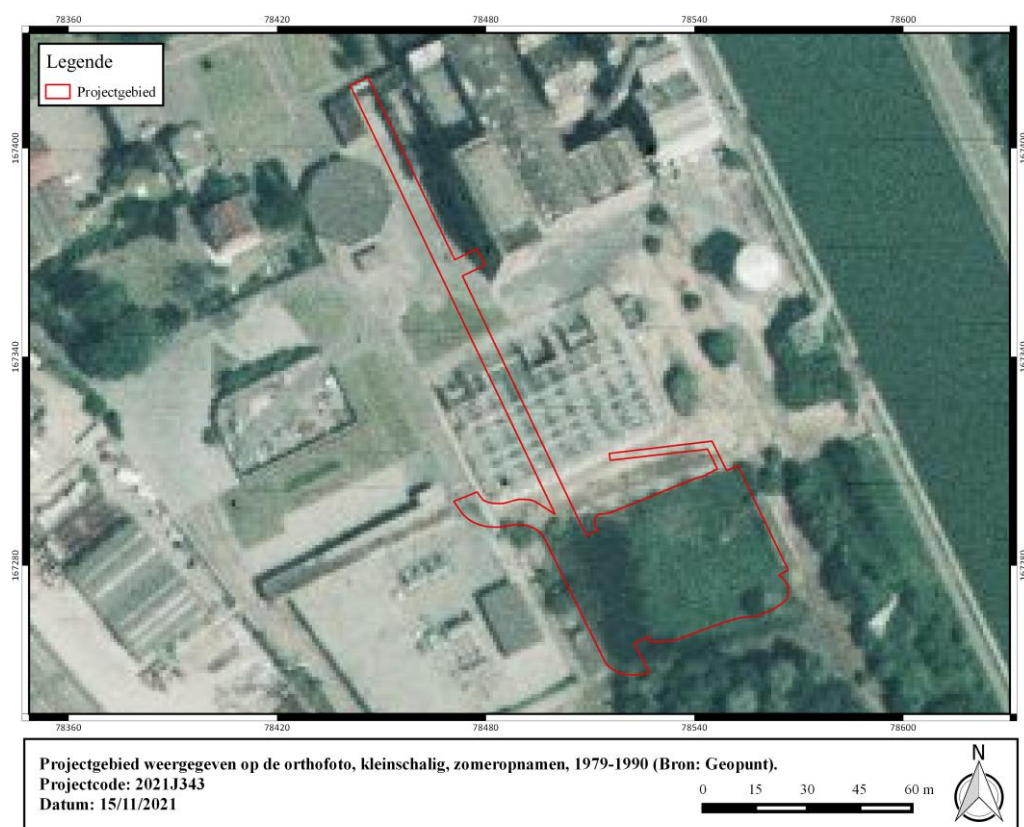
De orthofotosequentie geeft weinig tot geen evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het projectgebied. Het geheel maakt deel uit van de voormalige elektriciteitscentrale van Zwevegem, vroeger de ‘Société de l’Electricité de l’Ouest de la Belgique’, gelegen langs het Kanaal Bossuit-Kortrijk om een goede bevoorrading van koelwater te verzekeren. In 1912 is van start gegaan met de constructie van de gebouwen van de centrale, bestaande uit een machinezaal, een stokerij, een zaal voor elektrische borden en enkele kolenbunkers. In 1946 start de centrale met het voeden van een stoomnet. Deze stoomactiviteit vervangt gedeeltelijk de dalende elektriciteitsproductie. De ligging van de centrale voorkomt echter verdere uitbreiding. In 1958 wordt hierop een nieuwe centrale gebouwd in Ruien. De elektrische centrale van Zwevegem blijft wel beschikbaar als reserve-eenheid. Sinds 1999 is de centrale niet meer in gebruik. Sedert 2004 werken de publieke partners Zwevegem, Provincie West-Vlaanderen en Intercommunale Leiedal samen om Transfo te restaureren en nieuwe invulling te geven.⁴

Het noordelijke gedeelte van het projectgebied situeert zich ter hoogte van de hoofdgebouwen. Centraal loopt het plangebied vervolgens door de voormalige transfopost. In het zuiden zal de nieuwe parking worden aangelegd op het voormalig bezinkingsbekken van de centrale.

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

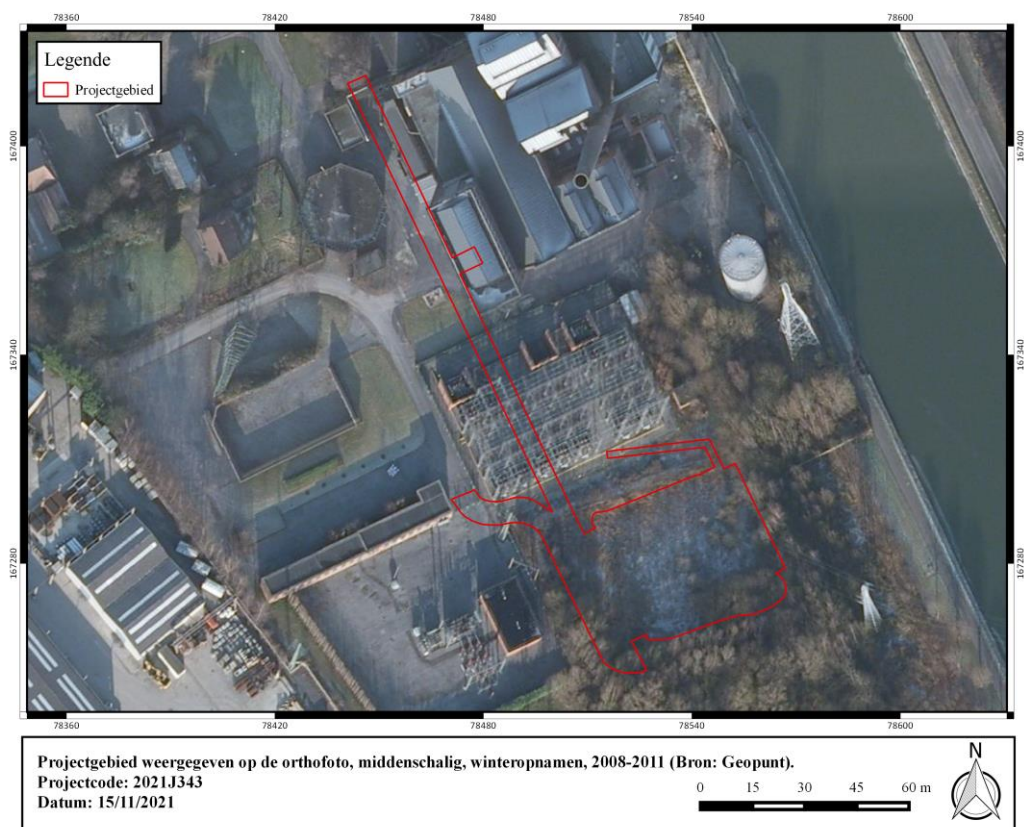
⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Elektriciteitscentrale [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/81024> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

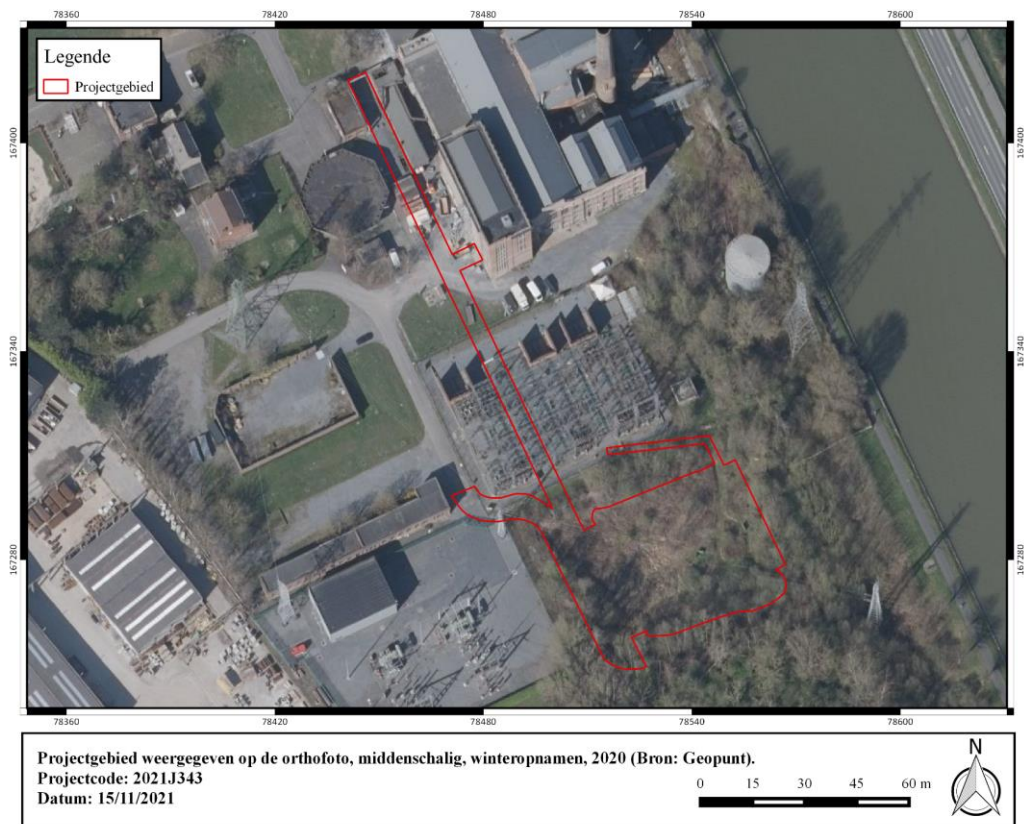
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de inrichting van een nieuw parkeerterrein en bovengrondse zonnepanelen aan de Transfostraat te Zwevegem. Het volledige projectgebied beslaat een oppervlakte van ca. 3549 m². De geplande werken bestaan uit de aanleg van een toegangsweg en de parking. De structuur van de parking wordt gefundeerd op palen met een diameter van 40 cm. Voor zowel de toegangsweg als de parking wordt getracht zoveel mogelijk bovenop het maaiveld te werken. Waar dit niet mogelijk is, wordt een maximale ingreep in de bodem van ca. 15 cm voorzien.

Zwevegem is gelegen op het Schelde-Leie interfluvium. Het onderzoeksgebied bevindt zich op de overgang tussen een uitloper van de Vlaamse Ardennen in het westen en de vallei van de Lettenhofbeek/Slijpbeek in het oosten. Net ten zuiden van het onderzoeksgebied stroomt de Kouterbeek. Een 50-tal meter ten oosten van het onderzoeksgebied loopt het Kanaal Kortrijk-Bossuit, dat een verbinding vormt tussen de Leie en de Schelde. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een profielopbouw weer waarbij eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen rusten op de afzettingen van het Tertiair. De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied geen informatie weer. De locatie, op de contactzone tussen verschillende biotopen, moet ongetwijfeld gunstig geweest zijn voor rondtrekkende groepen jager-verzamelaars. Op het DHMV is te zien dat de zone waar de parking wordt gerealiseerd beduidend lager is gelegen en omzoomd is met een talud. Hier bevond zich het bezinkbekken van de voormalige elektriciteitscentrale.

Op het cartografisch materiaal is een relatief open en landelijke omgeving te zien. Op de Ferrariskaart is zowel ten westen als ten oosten van de geplande wegenis een hoeve weergegeven. Het onderzoeksgebied is ingekleurd als akkerland. Op de 19^e-eeuwse bronnen is weinig wezenlijke verandering op te merken inzake het landgebruik. Op zowel de Atlas der Buurtwegen en de Popp-kaart is in de noordwestelijke hoek van de geplande parking een driehoekige vijver weergegeven. Binnen de orthofotosequentie is te zien hoe het terrein vroeger deel uitmaakte van de voormalige elektriciteitscentrale van Zwevegem. Op het luchtbeeld van de jaren '80 is te zien zich ter hoogte van de geplande wegenis reeds verharding bevindt. Op het oudste luchtbeeld is het bezinkbekken ter hoogte van de geplande parking duidelijk te herkennen. Sinds 2004 wordt de centrale niet langer gebruikt.

Bij archeologisch onderzoek in de ruimere omgeving werden voornamelijk off-site relicten aangesneden die wijzen op bewoning tijdens de ijzertijd en Romeinse periode. Dit betreft verspreide veldgraven, greppelsystemen en kuilen. Tevens werden in de omgeving enkele veldprospecties en metaaldetecties uitgevoerd, hierbij is materiaal gerecupereerd uit het mesolithicum en neolithicum, evenals de vroege middeleeuwen. Daarnaast wijst het groot aantal cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse hoeves die zijn opgenomen in de CAI op een vrij intensieve agrarische exploitatie van de omgeving tijdens de middeleeuwen. Hoewel fragmentair, wijzen de gegevens op menselijke aanwezigheid rondom het projectgebied sinds de steentijden.

Hoewel op basis van de beschikbare gegevens uitgegaan kan worden van een trefkans inzake archeologische resten wordt de kans op wezenlijke kenniswinst bij verder onderzoek als zeer beperkt ingeschat.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Hertogs S. en Baeyens N., 2017. Archeologienota Zwevegem Transfo I Verslag van Resultaten, Gent: BAAC Vlaanderen bvba.

NGI Cartesius

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

